

Almanac de Interlingua

Numero 11 – Septembre 2010

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Le pais le plus felice del mundo

Como Danmark succede dar a su citatanos un extraordinari grado de satisfaction.

Paisage urban in Copenhagen, le capital danese.

In 2006, studiosos del Universitate de Leicester, in le Regno Unite, divulgava le resultados de un recerca pioner. Illes utilisava un serie de factores pro crear un mappa – de immediato respectate e posteriormente emulate de varie formas – del felicitate in le mundo. Ab datos relative al sanitate e education public usque al grado de satisfaction del personas con le directiones del pais, le allegressa planetari esseva prospectate e investigate como nunquam antea. Al culmine del lista non esseva ulle paradiso tropical luxuriante e baniante de sol ni un terra marcate per placeres consacrate como un culinaria irresistibile. Le pais campion mundial de felicitate esseva, sub multe aspectos, un improbabilitate: temperaturas sub 20 grados negative in hivernos interminabile e altissime imposto sur le receptas. Danmark lassava tote le mundo retro. Non solo in le lista del Universitate de Leicester como in successive alteres facte ab tunc.

Qual es le magica?

Si vos va a Danmark, le mysterio se disface in poc tempore, solmente con lo que vostre oculos attinge. Le personas surridente, san e belle qui circula in bicyclettas per le stratas ben conservate e secur de Copenhagen es un scena que impressiona e eleva le anima del adventitios. Le allegressa es in le aere. On non se senti dominate per le pavor quando cammina a nocte per Copenhagen, como il occorre in tante urbes brasilian. Tampoco on vide personas afflicte como in metropoles tal que Nove York, camminante hastivamente con su telephonos mobile collate al auricula e su laptops prompte a connecter se in qualcunque café. Copenhagen, le capital e le

anima de Danmark, es differente. Es melior. Utilisante un memorabile expression per Hemingway re le Paris del annos 20, le Copenhagen contemporanee es un festa mobile.

Lo que le oculos del visitante non capta, le libros lo explica con claresa. Le 5,5 milliones de daneses es como que guidate per le *Janteloven*, o le ‘leges de Jante’. Jante es un citatella imaginari create per le novellista Aksel Sandemose in 1933 in su libro *En flyktning krysser sitt spor* (‘Un fugitivo crucia su tracia’). Su habitantes reflecte le danese median. Un phrase del leges de Jante resume le spirito del cosa: “Tu non es melior que nemo”. Dunque, nemo tampoco es melior que te. Le *Janteloven* stimula le modestia e le simplicitate – e fini como un armatura contra le colpos al autoestima. Le leges de Jante ha le effecto de facer le habitantes de Danmark sentir que nemo es superior a illes.

De tempore in tempore, illos ha essite objecto de revision e, non raramente, de questionamento. Ante alcun annos, le trainer de un equipa olympic feminin danese causava clamor al permitir se photographar in un albergo sportive sur le qual on legeva: “Que se damna le *Janteloven*”. Illa voleva dicer que, in su team, le jocatoras debeva voler esser melior que le alteres. Le performance del equipa non esseva brillante e le stella del trainer lassava subito de brillar. Le *Janteloven* superviveva satis ben al aggressiones stampate sur le albergo. Illos es un institution danese, un motivo de orgolio e reverentia – e controversias re illo es parte del spirito inquisitive del pais.

Le leges de Jante es un codigo de conducta profundamente radicate in le pais nordic. Secundo le scriptor danonorwegian Aksel Sandemose (1899-1965), iste regulas regeva le vita in su parve village native, in Jutland:

1. Tu non credera que tu es special.
2. Tu non credera que tu vale tanto como nos.
3. Tu non credera que tu es plus astute que nos.
4. Tu non imaginara que tu es melior que nos.
5. Tu non credera que tu sape plus que nos.
6. Tu non credera que tu es plus que nos.
7. Tu non credera que tu es capabile de ulle cosa.
8. Tu non ridera de nos.
9. Tu non credera que on se inquieta per te.
10. Tu non credera que tu pote inseniari nos ulle cosa.

Compara le modello mental sculpte per le *Janteloven* al division stabilite in le societate nordamerican inter *winner*s e *loser*s. Il ha un crise economic e tu perde tu empleo in le Statos Unite: consequentemente, tu es transferite al team del deroutatos. Le pression non es poc. In

nulle del studios realitate re le thema del felicitate, le Statos Unite appare inter le prime positionatos. Tampoco Brasil, il es ver. Le idea de que le brasilianos es un populo felice pertine al categoria del mythos e legendas. Un ricerca recente realitate per un instituto international appellate Pew, in le qual on audiva 200 mille personas de 57 pais, monstrava que solmente un tertio del brasilianos es satisfacte con le directiones del pais. Le characteristics basic de Danmark es simile a los de altere pais del region, como Svedia, Norvegia e Islandia. Previsibilmente, tote illos sole brillar in enquêtes global de felicitate. “Le concepto de felicitate o satisfaction con le vita es un del areas le plus importante de ricerca in economia e psychologia”, afirma Adrian White, le coordinator del studio del Universitate de Leicester. “Il ha un crescente interesse in le metrage del felicitate como un indicator national, in conjuncto con le mensurationes de ricchezza.” Un ricerca in Anglaterra revellava que 81 per cento del population opina que le governmento deberea concentrar se in facer le gente plus felice, non plus ric.

Como su vicinos nordic, e ecce altere factor positive pro augmentar le satisfaction, Danmark es un loco libertari per excellentia. Le libertate de expression es un valor tanto sacrate como le bandiera national. Il non surprinde que justo ibi on osava defiar le fundamentalismo islamic con le publication e republication post alcun annos de caricaturas de Muhammad. In un de illos, le propheta appareva con un bomba. In altere, con le corpore de un can. Le designos originava protestos furiose, simile a los que sequeva le publication, in 1989, de un novella per Salmon Rushdie, que le costava un condemnation al morte – non consummate – per le ayatollah Khomeini.

Productos danese esseva boycottate per pais musulman, bombas explodeva, marchas e menacias de tote natura esseva facte. On calcula que cento cinquanta personas moriva in le tumultos nate del cartoons. Le editores danese voleva demonstrar que non se flecteva ante le intimidaciones e non aperiva mano de altere valor national: le ironia. Iste characteristic trovava su symbolo magne in le philosopho existentialiste Søren Kierkegaard, in le 19^e centennio. Cognite como le Socrates de Copenhagen, Kierkegaard es lecte, commentate e cultuate per le daneses. Statuas sue es parte notabile del paisage de Copenhagen. Ille scribeva sub differente pseudonymos, e plure vices lo que ille affirmava sub un de illos se dismentiva sub altere. “Le mundo ja ha troppo de gente qui facilisava le vita al personas, con cosas como le telegrapho e le locomotiva”, diceva ille sub un del pseudonymos. “Mi rolo es difficultar.”

Un statua in Copenhagen de Søren Kierkegaard (1813-1855). Le philosopho distaccava le importantia del ingagiamento e del realitate human concrete super le pensamento abstracte – le electiones personal debe orientar se sempre per le emotion e le sentimento, respectante le diversitate e le originalitate del individuos. Secundo Kierkegaard, un grave defecto del modernitate es le absentia de passion.

Le appreciation del libertate de expression pote ducer a paroxysmos. In Danmark il es licite vehicular disegni de pornographya infantil, per exemplo. In iste momento, le politicos

local debate isto. Un de illes ha dicte que, si on non potera comprobar que tal illustrationes stimula le pedophilos a practicar crimines, il essera difficile alterar le legislation. Sub iste mesme logica permissive, le germanos publicava *Mein Kampf* in le decennio de 1920, un libro in que Hitler anticipava lo que facerea alcun annos plus tarde, o sia dedicar se a un projecto bellic de domination global e de extermination del judeos. Alcun pais de tradition equalmente libertari ha restricte recentemente le libertate de expression. In le Regno Unite, “glorificar al terror” – elogiar le Al-Qaeda de Osama bin Laden o gruppos simile – ora es motivo pro prison.

Le effectos disanimator del altissime impostos in Danmark (inter 50 e 70 per cento del renta) es attenuate per lo que offere le stato al citatanos. Malgrado le immense morsura super su patrimonio, le daneses ha un relation tranquille e decete con le taxation. Le cosas es satis differente de Grecia, ubi il es commun que le gente se vanta que ha dribblate le fisco in reuniones social. Un del rationes pro le recente tragedia financiari grec es exactemente le alte evasion de impostos. Le economia informal va a 30 per cento del Producto National Brute – un informalitate simile a lo de Brasil. Secundo explica le economistas, le spirito public del societate es minor in democratias relativamente juvene como Grecia e Brasil. Le citatanos non succede vider un beneficio clar pro le pecunia que le stato sasi de illes.

In Danmark, le economia parallel es un del minores del mundo – circa 10 per cento. Le impostos financia le systema educational gratuite, comenciante per dece annos de scholaritate obligatori. Tamben le inseniamento superior es gratuite. In su annos scholastic, le juvenes danese recipe un auxilio statal. Quando initia su vita professional, illes se beneficia de un systema de formation continue. Le stato spende 9 per cento del PNB con education, duo vices lo que spende Brasil. Le scholas prepara con capricio su alumnos pro le mundo globalistate. Trovar le povressa es cosa tanto difficile como incontrar un persona qui non sia fluente in anglese – sia un levator de immunditias, portero de restaurant, chauffeur de taxi o qualcunque altere.

Le daneses disfructa tamben de un invidiabile systema de sanitate. Le hospitales es gratis e le accesso a medicos specialiste es exempte de impostos. Qui ha un maladia chronic como diabete o hypertension pote comprar a precios reducte le remedios subsidiate per le governmento. Danmark investi 20 per cento de su PNB in sanitate public – in Brasil iste cifra es 4 per cento.

Le daneses recipe un pension a partir de 65 annos, ma illes ha le opportunitate de continuar travaliante postea in horarios adequate, in nomine del sanitate mental. In un museo circa Copenhagen, per exemplo, on trova sentinellas septuagenari qui travalia dece dies cata mense. Io demanda a un de illes, un official retirate del Marina, qual es su grado de felicitate in un scalla de zero a dece. “Octo”, me responde ille in un anglese fluente, post un breve reflexion. Sin pretension scientific, io faceva le mesme demanda a plure habitantes de Copenhagen con differente professiones e origines. In nulle caso le resposta esseva inferior a octo. Tote le personas qui io abordava esseva affabile e delicate. Essaya facer le mesme cosa in urbes como Paris o London e tu forsan recipera alcun colpos in tu autoestima.

Danmark es un rar exemplo de pais ubi le si-nominate *welfare state*, le ‘stato de protection social’, ha essite preservate in le ultime decennios. Le ventos ha sufflate fortemente in le direction opposite, sub le predica del stato minimal defense con grande successo in le annos 80 per leaders mundial como Ronald Reagan e Margaret Thatcher. In Anglaterra, le rete de protection social armate post le Secunde Guerra Mundial esseva in grande parte disactivate. In Francia, le presidente Nicolas Sarkozy esseva electe ante duo annos con un plataforma inspirate in Thatcher. Danmark ha decise non reinventar su systema, nate como sorta de tertie via inter le capitalismo e le socialismo. Secundo lo que demonstra le studios, e secundo qualcunque visitante verifica, le daneses resta felice con iste decision.

Le vinti paisés le plus felice del mundo, secundo le Universitate de Leicester

Position	Pais	Renta per capita	Indice de Disveloppamento Human
1 ^e	 Danmark	17 ^e	16 ^e
2 ^e	 Suisa	7 ^e	9 ^e
3 ^e	 Austria	11 ^e	14 ^e
4 ^e	 Islandia	14 ^e	3 ^e
5 ^e	 Bahamas	34 ^e	52 ^e
6 ^e	 Finlandia	22 ^e	12 ^e
7 ^e	 Svedia	16 ^e	7 ^e
8 ^e	 Bhutan	108 ^e	132 ^e
9 ^e	 Brunei	5 ^e	30 ^e
10 ^e	 Canada	13 ^e	4 ^e
11 ^e	 Irlanda	9 ^e	5 ^e
12 ^e	 Luxemburgo	2 ^e	11 ^e
13 ^e	 Costa Rica	74 ^e	54 ^e
14 ^e	 Malta	37 ^e	38 ^e
15 ^e	 Nederland	8 ^e	6 ^e
16 ^e	 Antigua e Barbuda	48 ^e	47 ^e
17 ^e	 Malasia	59 ^e	66 ^e
18 ^e	 Nove Zelandia	33 ^e	20 ^e
19 ^e	 Norvegia	3 ^e	1 ^e
20 ^e	 Insulas Seychelles	41 ^e	57 ^e

Esque pecunia apporta felicitate? Le datos demonstra que, a vices, le felicitate representa un valor medie inter le ricchezza e le disveloppamento. In alcun casos, tamen, iste numeros non explica le situation psychologic de un pais. In Bhutan, per exemplo, le satisfaction del personas ha relation directe con le disposition governmental de augmentar le “Felicitate National Brute”, un indice psychosocial subjective create per le rege Jigme Singye Wangchuk in 1972. Ab tunc, on ha travaliare per le modernisation del pais sin disrespectar le cultura local ni le valores spiritual buddhiste.

Information re le autor, le traduction e le fontes utilisate

Le articulo e le lista supra esseva publicate in le revista brasilian *Época* (numero 627, le 24 maio 2010) e traducte a Interlingua per le editor. Le autor del reportage es Paulo Nogueira, correspondente del revista in Copenhagen.

Le traduction conserva in grande parte le expressiones idiomatic e mesmo le clichés del language jornalistic brasilian, con intention de non discharacterisar le texto original. Le datos referente al renta per capita e al IDH, assi como le informationes accrescite re Bhutan e le Felicitate National Brute, esseva obtenite in Wikipedia. Le publication original contineva tamen un illustration del statua de Kierkegaard, a que on accresceva le photographias de Sandemose e de Copenhagen con lor legendas explicative.

Le minatores attrappate in un mina chilen durante 17 dies es vivente

Notitia inviate per Patricio Negrete, de Santiago, qui ha justo comenciate a studiar Interlingua.

Le parentes qui ha campate foras del mina celebrava durante que le nova esseva divulgata. “Tote le trenta-tres minatores qui ha essite attrappate sub le terra durante le ultime dece-septe dies es vivente”, ha dicite le presidente Sebastián Piñera.

Le salvatores audiva ruitos de colpos de martello quando illes inviava un sonda al mina. Quando le sonda esseva extrahite, il habeva un nota prendite a illo, scribite in litteras rubie in un pecia de papiro, dicente que trenta-tres travaliatores san e salve viveva in le refugio.

Le homines travaliava a un profunditate de 700 metros in le mina appellate San José, presso le citate Copiapó, quando le rocca super illes collabeva. Usque al dominica (22 agosto), il non habeva ulle communication del minatores e le sperantias de trovar les vivente habeva marcite.

Brandiente le nota del minatores al cameras de television, senior Piñera salutava le novas dicente: “Menses demorara pro extraher les. Prendera tempore, ma il non es importante quante tempore essera necessari pro haber un fin felice”.

Secundo informationes, le minatores es septe kilometros intra le mina de auro e cupro, e verticalmente circa 700 metros sub le solo. Illes ha essite illac ab le 5 agosto, quando le principal accesso collabeva.

Inter contra Inter ?

Le ultime die 18 le SC Internacional, del stato brasilian Rio Grande do Sul, conquireva per le secunde vice le Cuppa Libertadores de America post vincer 3-2 al Chivas Guadalajara in le stadio Beira Rio.

Assi, le “Colorado” va representar le Confederation Sudamerican de Football in le proxime edition del Cuppa Mundial de Clubs de FIFA, que se disputara inter le dies 8 e 18 decembre in Abu Dhabi. Tamben ja es qualificate le equipa local Al-Wahda, le mexican Pachuca, le italian Internazionale e le papuan Hekari United, mancante ancora definir se le representantes de Africa e Asia.

Ab su creation in 2000, le torneo ha sempre habite como finalistas equipas de Europa o de Sudamerica. Si le script se repetera iste anno, on debe haber un final difficile al locutores sportive: Internazionale vs Internacional.

Promptuario Homographic

Carlos Soreto ha recente publicate su *Promptuario Homographic Interlingua-Portugese*, un catalogo de parolas habente identic forma in Interlingua e in Portugese. Le lista non es exhaustive ni include nomines proprie, ma assi mesmo conta plus que 6800 parolas, recercate in un corpus de circa 60 mille. On se abstraheva del accentos graphic e de certe graphias etymologic (*differente-diferente*, per exemplo). Qui habera interesse in iste travalio potera discargar lo in le adresse electronic www.archive.org/details/PromptuarioIa-pt.